

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО МАЙЧИН РОМСКИ ЕЗИК ЗА IV КЛАС/ЧЕТВЪРТА ГОДИНА НА ОБУЧЕНИЕ

(ИЗБИРАЕМИ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ)

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Учебният предмет майчин ромски език в IV клас/четвъртата година на обучение има комплексен характер, който се изразява в изучаване чрез вътрешнопредметни връзки. В IV клас/четвъртата година на обучение завършва етапът на емпиричното изучаване на езиковите норми и се поставят основите на системното изучаване на езика и на литературата в прогимназиалния образователен етап. В резултат на обучението в края на IV клас/четвъртата година на обучение от ученика се очаква да притежава езикови и литературни компетентности, които са в основата на функционалната грамотност и са необходими за по-нататъшното обучение и учене през целия живот.

Учебната програма за IV клас/четвъртата година на обучение реализира основни цели на обучението по майчин език, свързани с:

- усъвършенстване уменията на учениците да говорят и пишат книжовно, да четат и слушат с разбиране, да общуват резултатно;
- задълбочаване на знанията за строежа на езика и езиковите и речевите единици, за някои правоговорни, правописни, пунктуационни и граматически норми;
- усъвършенстване уменията за четене, възприемане и интерпретация на кратки по обем и достъпни като съдържание значими произведения от ромската и световната класика в литературата и фолклора за деца;
- обогатяване на знания, умения и отношения, свързани с нравствени и естетически ценности;
- усъвършенстване на комуникативно-речевите умения за създаване на собствен текст;
- развитие на личностните качества, познавателните интереси и творческите способности на четвъртокласниците.

Учебното съдържание, определено с учебната програма за IV клас/четвъртата година на обучение, включва знания от различни дялове на езика – фонетика, морфология, синтаксис, лексикология и лексикография, частите на речта (числително име, определителен член, степенуване на прилагателно име, време на глагола – сегашно, минало и бъдеще), видовете изречения по състав (просто и сложно), частите на простото изречение (сказуемо), редактирането.

Знанията за литературата се отнасят до: определени жанрови проявления от литературата и фолклора за деца (легенда), някои фигури на речта (олицетворение), видове текст (диалог, монолог), автор на литературно произведение. Продължава усъвършенстването на читателската, литературната и езиковата култура, както и на уменията за учене.

Съществена особеност на учебната програма е структурираният контекст, който предполага методическа свобода при подбора на методи и средства за постигане на очакваните резултати. Формирането на знания, умения и отношения се осъществява на емпирико-описателно равнище с опора на сетивния опит и с приоритет на практически значимото знание. Както и в предходните класове,

въвеждането на нови понятия в IV клас/четвъртата година на обучение се осъществява на емпирико-описателно равнище с опора на сетивния опит и с приоритет на практически значимото знание.

Прилагането на програмата в конкретна образователна среда предполага търсене на гъвкави функционални решения за преподаване, учене, оценяване, съобразени с образователните потребности на учениците.

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Тематични области и глобални теми	Очаквани резултати (компетентности) по четирите основни умения: слушане, четене, говорене и писане	Нови знания и понятия
<p>I. ТОВА СЪМ АЗ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Моето здраве. Части на тялото • Аз и моите приятели – външен вид, характер • Характер (основни понятия) • Емоционални състояния 	<p>СЛУШАНЕ Ученикът може:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да разбира общо съдържание на кратък текст с обем до 80 думи по изучаваните тематични области, като се говори ясно, със стандартно произношение и характерна за езика интонация; • Да разбира елементарни полезни подробности от съдържанието на текст с обем до 80 думи по изучаваните тематични области, като се говори ясно, със стандартно произношение и характерна за езика интонация; • Да се ориентира в пространството, времето и числата до 1000. • Да слуша съсредоточено; разбира несложни текстове на ромски език, записани на аудио/видео носители; • Да слуша и изпълнява песни на ромски по определени теми. <p>ЧЕТЕНЕ Ученикът може:</p>	<p><i>Учениците следва да затвърдят изучените от I до III клас теми и понятия и да овладеят следните граматически нива:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Характер (добър, лош, дисциплиниран, работлив, палав и др.) • Щастлив, тъжен, усмихнат, радостен, развълнуван и др. • Длъжности (директор, пом.-директор) • Родина • Отечество • Държава • Президент • Министър • Кмет • Транспортни средства (самолет, кораб, автомобил, влак, автобус, метро, мотор) • Фолклор
<p>II. ТОВА Е МОЯТ СВЯТ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Моят дом – помещения и мебели • Моето училище – учебни предмети, длъжности, дни на седмицата, числата до 1000, • Моята улица, град, родина, отечество • В магазина 		
<p>III. АЗ ОПОЗНАВАМ И ОПАЗВАМ ПРИРОДАТА</p> <ul style="list-style-type: none"> • Животните, растенията и тяхната среда • Аз опазвам природата • Годишни сезони, месеци 		
<p>IV. АЗ ОПОЗНАВАМ СВЕТА</p> <ul style="list-style-type: none"> • Празници, типични за ромите 		

<ul style="list-style-type: none"> • Моята ваканция • Моите интереси и хоби • Транспортни средства 		
<p>V. ЛИТЕРАТУРА, ФОЛКЛОР И ТРАДИЦИИ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Приказки • Басни • Стихотворения <p><i>В определени уроци да има елементи и/или рубрика за културата на ромите, както и интегрирани въпроси и теми от областта на гражданското образование и устойчивото развитие. Да има активно приложение на ИКТ в урочната дейност. Изкуствата и технологиите да са представени в дейностите.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Да разбира общото съдържание на онагледен кратък текст с обем до 80 думи, отговарящ на тематичните области; • Да чете и рецитира стихотворения; • Спазва ударението и паузите при четене; • Да разбира текст на картички, кратки електронни съобщения и лични писма; • Да разбира кратка и несложна информация, като в повечето случаи тя е онагледена; • Да разбира несложни съобщения, указания и информация от учебника/учебната тетрадка; • Може да чете на глас или наум допълнителен художествен текст и да се ориентира в съдържанието му; • Може да прочете репликите на героя, чиято роля е избрал или авторската реч, ако е избрал да бъде четец. <p>ГОВОРЕНЕ</p> <p><u>При диалогична реч</u></p> <p>Ученикът може:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да води разговор по изучаваните тематични области, като задава и отговаря на въпроси; • Да говори по изучаваните тематични области, макар и бавно, с дълги паузи, с произношение и интонация, ненарушаващи разбирането; 	<ul style="list-style-type: none"> • Празник • Традиция • Обичай • Етнос • Природа, среда • Емоции, чувства • Ваканция • Хоби • Интереси • Географски и природни обекти • Местоимение – лични, показателни, притежателни • Съществителни имена – собствени, нарицателни, умалителни • Прилагателно име • Числителни имена – бройни, редни • Съобщително изречение • Въпросително изречение • Възклицателно изречение • Определителен член • Частица за степенуване • Глагол • Сегашно, минало и бъдеще време на глагола • Спомагателен глагол СЪМ

	<ul style="list-style-type: none"> • Да изразява желанието си, конкретни свои потребности, емоции и чувства; • Да се включва в ролеви игри и ситуативни диалози; • Да използва форми на вежливост; • Да включва в разговора си елементи от речевия етикет; • Да се включва в отбелязването на годишнини по определен повод; • Да разграничава и употребява спомагателния глагол съм в сегашно, минало и бъдеще време; • Да използва сегашно, минало и бъдеще време; • Да изказва благопожелания, свързани с празници и обичаи. <p><u>При монологична реч</u> Ученикът може:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да говори, макар и с паузи, по изучаваните тематични области; • Да разказва всекидневните си дейности и за своите непосредствени планове и преживявания; • Да описва предмети и явления, хора, животни, обстановка; • Да произнася правилно звуковете на ромски език; • Да рецитира стихотворения, да отгатва гатанки, да изпълнява песни на ромски език; 	<ul style="list-style-type: none"> • Диалог • Разговор • Описание • План • Герой, герои • Басня • Автор • Съобщение • Поздравителна картичка • Приказка • Стихотворение • Редактиране • Фолклорна песен • Литературни и фолклорни текстове • Синоним
--	---	---

	<p>Ученикът:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Може да разграничава гласни и съгласни звукове; • Разпознава печатни и ръкописни букви; • Умее да употребява свободно и правилно в речта си съществителни собствени и нарицателни имена, умалително съществително, единствено и множествено число, определителен член, местоимения и числителни имена; • Може да разграничава и да употребява правилно прилагателни имена и да ги степенува; • Може да преразказва устно епизод или кратка приказка, разказ, басня като спазва последователността в развитието на действието; • Може да разказва по картина или серия от картини. <p>ПИСАНЕ</p> <p>Ученикът може:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Пренася правилно части от думи; • Да пише графически правилно и четливо; • Да пише правилно под диктовка; • Да преписва точно кратък текст; • Да попълва личните си данни във формуляр или въпросник; • Да пише кратко лично писмо/електронно съобщение с обем до 30 думи; 	<ul style="list-style-type: none"> • Антоним • Речеви етикет: поздрав, обръщение, представяне, запознаване, сбогуване, извинение, съгласие/несъгласие, благодарност, молба, покана, поздравление и пожелания за празници
--	--	--

	<ul style="list-style-type: none">• Може да разграничава и употребява адекватно в писмената си реч думите според значението им;• Да пише кратък текст с обем до 60 думи по изучаваните тематични области, като използва елементарни стандартни изрази и опори, включително речник;• Да конструира думи, изрази и изречения;• Употребява уместно главни букви;• Да пише правилно думи с правописни особености;• Може да разграничава и употребява правилно съобщителни, въпросителни и възклицателни изречения, единствено и множествено число, прилагателни, местоимения и числителни имена;• Да разграничава и да пише правилно глаголите в първо, второ и трето лице единствено и множествено число в сегашно и минало време, като спазва правилата на правопис;• Да използва правописен речник;• Да използва правилно някои основни препинателни знаци;• Оформя графически правилно началото и края на изречението;• С помощта на учителя да открива синоними и антоними и да определя значението им;• Да преразказва писмено кратки и достъпни за възрастта литературни и фолклорни произведения;	
--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Да предаде в писмена форма чута история. <p>Ученикът може:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да състави и напише поздравителна картичка по определен повод; • Да направи писмено описание на себе си, семейството и приятелите; • Да изразява предпочитания; • Да преработва, да редактира текст, като внася промени в него. 	
--	---	--

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНИТЕ ЧАСОВЕ ЗА ГОДИНАТА

В обучението по ромски език в IV клас/четвъртата година на обучение за **избираемите учебни часове и/или факултативните учебни часове** в началния етап на основната образователна степен са заложили 68 учебни часа годишно. Учебните часове се провеждат в 34 учебни седмици по 2 учебни часа седмично.

Препоръчително разпределение на часовете

За нови знания	50%
За упражнения, преговор, обобщение и практически дейности	49%
За диагностика на входно, междинно и изходно ниво	1%

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

В началото на учебната година се организира тестово изпитване за установяване на входното ниво, а в края на учебната година на изходното ниво. Напредъкът на всеки ученик се проследява въз основа на писмени и устни форми на проверка. Оценяването на самостоятелните писмени работи, които са изпълнени в рамките на един учебен час, се извършва по предварително установени критерии за оценка. Оценката е с качествен показател.

Текущи оценки за учебен срок	
Устни изпитвания и участие в работа в клас	минимум 2 оценки
Домашни работи	минимум 1 оценка
Работа по проекти	1 оценка

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Обучението по майчин език допринася за формиране на ключовата компетентност – общуване на ромски език, и същевременно подпомага формирането на останалите ключови компетентности в съответствие с възрастовите психофизиологически особености на развитие на учениците.

Обучението се осъществява чрез:

- Личностно-ориентирано обучение, което позволява индивидуализиран и диференциран подход;
- Формиране на базова култура на личността: нравствена, естетическа, физическа, култура на труда и на общуването;
- Творчески умения и независимо мислене;
- Изграждане на положително отношение към изучаването на ромски език, култура, бит и традиции;
- Изграждане на нагласа за межкултурно общуване, развиване на толерантност и интерес към други култури и модели на поведение.

КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	ДЕЙНОСТИ И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ
Умения за общуване на майчин ромски език	Участие в игрови форми; общуване и съвместна работа с учители и съученици в групови урочни и извънурочни форми на дейност.

<p>Компетентности в областта на български, английски и руски език</p>	<p>Осъзнаване на езика като средство на общуване между хората, връзка с учебни предмети: български език и литература, руски и английски език.</p>
<p>Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните, хуманитарните науки и на технологиите</p>	<p>Определяне броя на звуковете и буквите в думите, на думите в изречението и на изреченията в текст; използване на геометрични фигури при моделиране на думи; бройни и редни числителни; Разграничаване на единствено и множествено число на съществителните имена и глаголите; Познание за процеси в природата; знания за родно място; годишни времена; опазване на природата и околната среда. Национална идентичност. Връзка с учебни предмети математика и околн свят.</p>
<p>Дигитална компетентност</p>	<p>Използване на електронни средства.</p>
<p>Умения за учене</p>	<p>Преобразуване на изречения; рецитиране на стихотворения; четене наум и на глас на художествен текст; участие в диалог по конкретна тема с опора на художествен текст, илюстрация и др.; изобразителни дейности (в екип и индивидуални) – илюстриране, изработване и надписване на картички. Несложни, краткосрочни проектни дейности (в екип и индивидуални), сценарийни (подготовка на извънкласни програми), театрално-игрови дейности (в екип и индивидуални) – танцови движения, мимики и жестове, сценки, драматизации и др., връзка с всички учебни предмети.</p>
<p>Социални и граждански компетентности</p>	<p>Изпълнение на различни роли в общуването – на слушател и на говорещ. Работа в групи, съвместни проекти, общуване със съученици и учител, изразяване и разбиране на различни гледни точки, връзка с всички учебни предмети.</p>

Инициативност и предприемачество	Дейности в група, изпълняване на задачи за планиране на времето, представяне на собствени идеи, връзка с учебен предмет технологии и предприемачество.
Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество	Дейности за опознаване на собствената култура в контекста на световното културно наследство, като ученикът активно участва в дейности (тържества, празници и др.), посветени на България, връзка с учебни предмети музика и изобразително изкуство.
Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт	Дейности, формиращи навици за водене на здравословен начин на живот при съответните теми в обучението по ромски език, връзка с учебни предмети околен свят, музика и физическо възпитание и спорт.

Забележка: Посочените дейности са примерни и не изчерпват възможностите за изграждане на междупредметни връзки.